

OD PRIVATNE KNJIŽNICE DO OBITELJSKE DIGITALNE BAŠTINE: MODELI REKONSTRUKCIJE KNJIŽNIH OSTAVŠTINA

Kristina Grgić i Karolina Tumbas

■ 15. FESTIVAL HRVATSKIH DIGITALIZACIJSKIH PROJEKATA

14. i 15. svibnja 2026., Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

NACIONALNA
I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

DIGITALNE ZBIRKE I TEMATSKI MODELI ■

Digitalizacija ≠ rekonstrukcija

repozitorijska logika

pojedinačne jedinice

nevidljivost cjeline

različiti modeli nastanka zbirke

Povijesne knjižnice

osobne knjižnice

obiteljske zbirke

provenijencijske cjeline

Umjetno formirane zbirke

tematske zbirke

sabrana djela autora

kurirane cjeline

Digitalno su predstavljene slično, iako ne nastaju na isti način.

ISTRAŽIVAČKO PITANJE I METODOLOGIJA

Što želimo ispitati?

- mogu li se knjižne ostavštine rekonstruirati kao cjeline?
- kako prikazati različite modele nastanka zbirke?

Metode

- analiza fonda
- provenijencija
- komparativna analiza
- analiza digitalne prezentacije

MODELI REKONSTRUKCIJE

Tri modela rekonstrukcije

1. fizički očuvane zbirke
2. provenijencijska rekonstrukcija
3. interpretativna rekonstrukcija

Fond *Bibliotheca Zriniana* pohranjen
kao cjelina na policama

STUDIJE SLUČAJA

01

KNJIŽNICA OBITELJI
ZRINSKI

02

KNJIŽNICA OBITELJI KUŠEVIĆ

03

KNJIŽNICA LJUDEVITA
GAJA

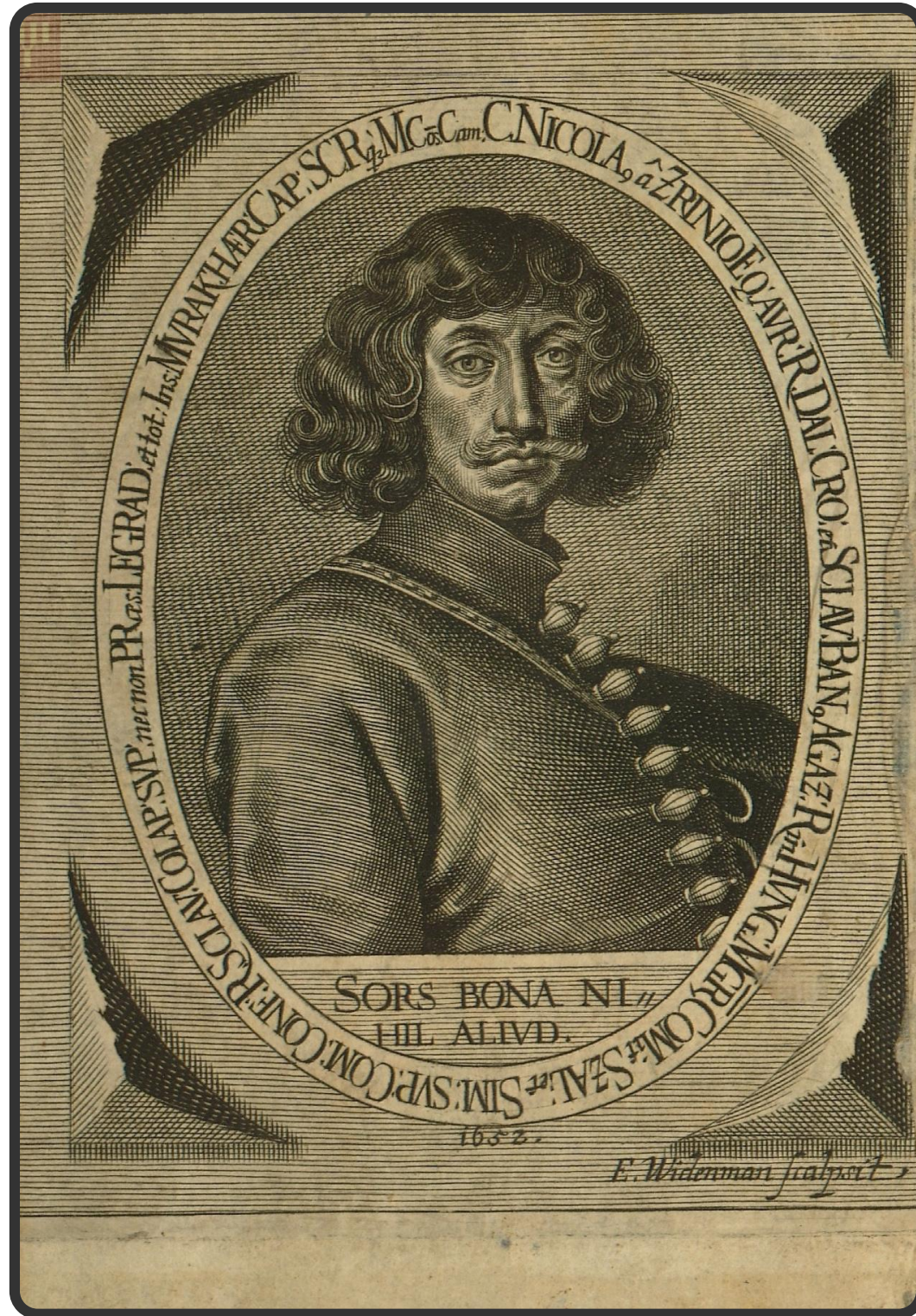
04

KNJIŽNICA BALTAZARA
ADAMA KRČELIĆA

KNJIŽNICA OBITELJI ZRINSKI

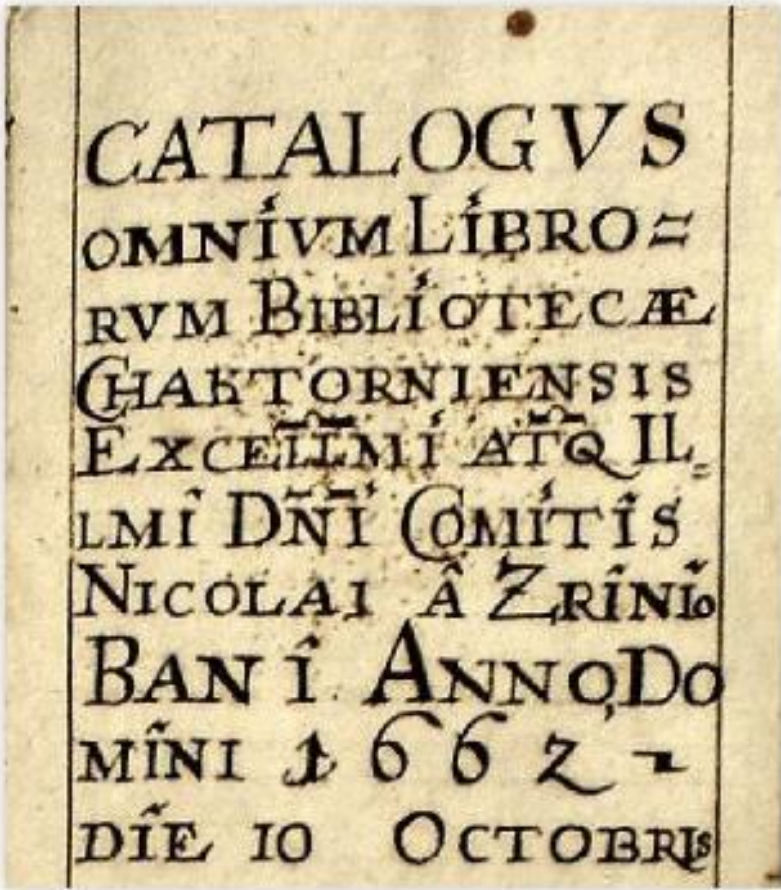
Bibliotheca Zriniana jedna je od najvrjednijih hrvatskih knjižnih zbirki iz 17. stoljeća. Osnovao ju je Nikola Zrinski 1662. godine u Čakovcu. Nakon pogibije Nikolina sina Adama Zrinskog u bitci kod Slankamena, knjižnica prolazi trnovit put – seli se iz Hrvatske u Moravsku, mijenja vlasnike i gotovo biva rasprodana. Na kraju ju otkupljuje hrvatska Vlada te 1892. godine dolazi u Zagreb, u Kraljevsku sveučilišnu knjižnicu. Danas se čuva kao jedinstvena cjelina i sadrži više od 500 svezaka knjiga, među kojima i pet inkunabula.

ekslibris Nikole Zrinskog u fondu
knjižnice obitelji Kušević

Bibliotheca Zriniana

Ustanova (imatelj)	Nacionalna i sveučilišna knjižnica (Zagreb)
Početna godina uspostave	1662.
Vrsta zbirke	analogna i digitalna zbirka
Vrsta građe zbirke	stare knjige (1455.-1850.) • inkunabule • rukopisna građa
Vrste formata	image/jpeg
Opis	Zbirka knjiga hrvatskog bana Nikole Zrinskog iz 17. stoljeća. Godinom njezina osnutka smatra se 1662., kada je njen vlasnik Nikola Zrinski (1620. – 1664.), osmislio i dao izraditi stručni katalog. Početkom 1892. prispjela je iz Beča u Kraljevsku sveučilišnu knjižnicu. Sadrži više od 500 svezaka knjiga, među kojima i 5 inkunabula.
Referenca-URL	https://hr.wikipedia.org/wiki/Bibliotheca_Zriniana

Zasebna zbirka *Bibliotheca Zriniana* dostupna na portalu Digitalne zbirke NSK

Povezano

Adria! tengernek siren...

Augustissimorum imp...

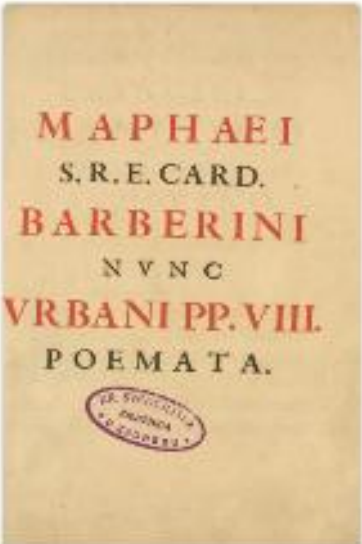
Az köz Etkeknek főze...

Catalogus omnium lib...

Historia od Troie ; Hist...

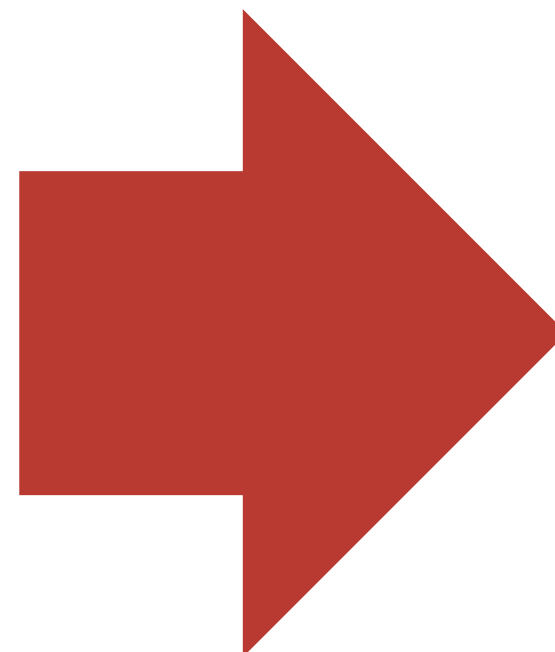
Maphaei s. r. e. card. ...

BIBLIOTHECA ZRINIANA

Postojeća digitalna zbirka

- digitalizirana građa
- zbirka *Bibliotheca Zriniana*
- metapodaci i jedinice

Mogućnosti interpretativne rekonstrukcije

- podzbirke prema prijašnjim vlasnicima: Nikola VII. Zrinski / Adam Zrinski
- nasljeđivanje knjiga
- ekslibrisi
- katalog Nikole VII. Zrinskog: stručna područja

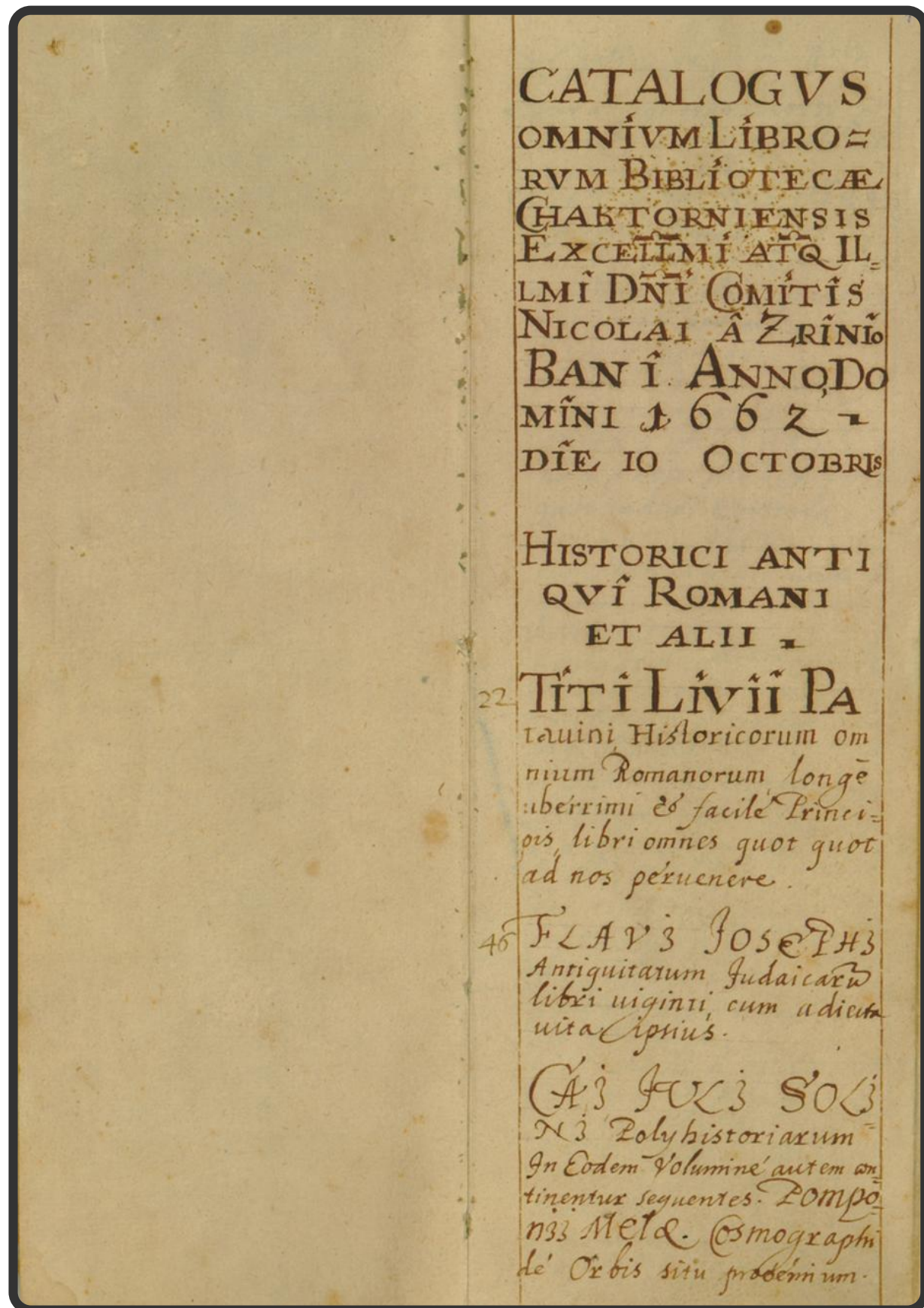
Digitalna zbirka može prikazati intelektualne i obiteljske odnose unutar knjižnice.

KATALOG KNJIŽNICE OBITELJI ZRINSKI

Nikola VII. Zrinski dao je sastaviti stručni katalog svoje knjižnice godine 1662.

430 naslova razvrstano je u 11 skupina:

1. *Historici antiqui Romani et alii*
2. *Historici omnis generis et nationis mixtim*
3. *Historici Pannoniae et Orientalium*
4. *Politici*
5. *Militares*
6. *Geographi et Cosmographi*
7. *Poetae Latini*
8. *Poetae Itali*
9. *Scholastici*
10. *Domesticae oeconomiae*
11. *Miscellanei*

rukopis *Catalogus omnium librorum
Bibliotecae Chaktorniensis ... comitis
Nicolai a Zrinio bani*
ZRSK NSK, sign. R 3579

KNJIŽNICA OBITELJI KUŠEVIĆ

Knjižnica plemićke obitelji Kušević, podrijetlom iz Orlovca kraj Karlovca, nalazila se u Maloj Mlaki, a otkupljena je 1959. godine od nasljednika obitelji Kušević Budisavljević. Zbirku su tijekom 18. i 19. stoljeća stvarali Franjo Kušević, glavni kraljevski blagajnik, i njegov unuk Josip Kušević. Knjižnica danas sadrži 1916 svezaka tiskanih djela i 343 sveska rukopisa. Građa je organizirana u skupine I–X te se čuva na posebnoj signaturi koja započinje slovom L.

ekslibris Josipa Kuševića u fondu
knjižnice obitelji Kušević

Knjižnica obitelji Kušević

Ustanova (imatelj)	Nacionalna i sveučilišna knjižnica (Zagreb)
Početna godina uspostave	1959.
Vrsta zbirke	analogna i digitalna zbirka
Vrsta građe zbirke	rukopisna građa • inkunabule • knjige (1835. - 1940.) • knjige
Vrste formata	image/jpeg • application/pdf
Opis	U Knjižnici obitelji Kušević zastupljena su djela iz društvenih i humanističkih znanosti. U njoj se nalazi ukupno 1916 svezaka tiskanih djela, među kojima i dva prvotiska, te 343 sveska rukopisa. Sabrali su je glavni kraljevski blagajnik Franjo Kušević (1700-1773) i njegov unuk Josip (1775-1846), posljednji protonotar Hrvatskoga kraljevstva.

Zasebna zbirka Knjižnice obitelji Kušević dostupna na portalu Digitalne zbirke NSK

Povezano

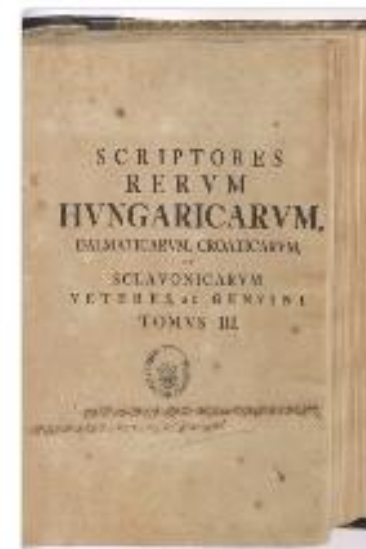
Casparis Ursini Velii ...

Historia del Concilio T...

Scriptores Rerum Hu...

Scriptores Rerum Hu...

Scriptores Rerum Hu...

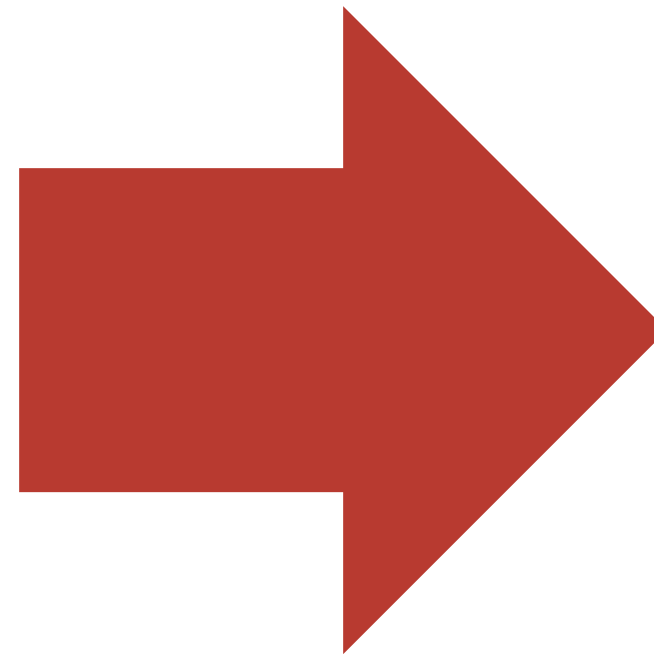
Simeon Veliki : historij...

KNJIŽNICA KUŠEVIĆ

Postojeća digitalna zbirka

- fizički očuvana cjelina
- obiteljska knjižnica
- digitalizirana građa

Mogućnosti interpretativne rekonstrukcije

- podzbirke prema vlasnicima
Franjo / Josip Kušević
- tematske cjeline - pravna
literatura, filozofija, povijest
- jezici i kulturni utjecaji

Obiteljska knjižnica može se interpretirati kao višegeneracijska intelektualna mreža.

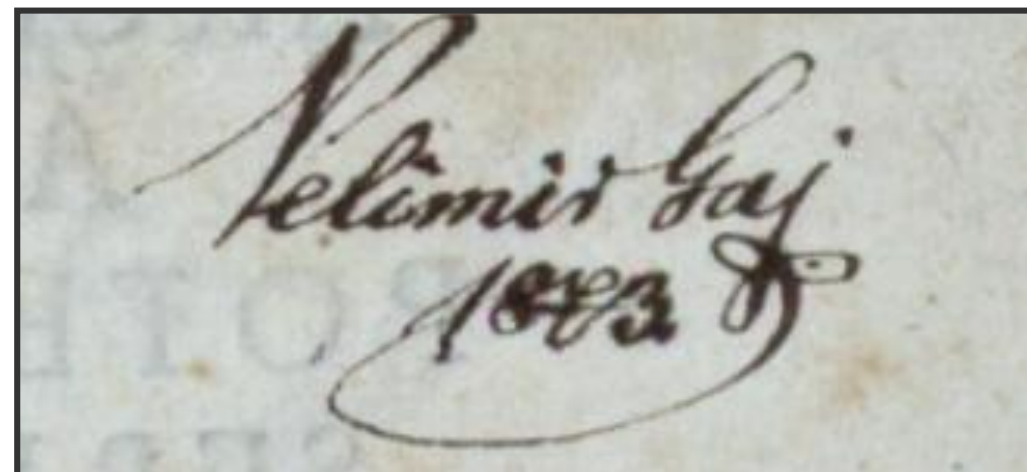

KNJIŽNICA LJUDEVITA GAJA

Ostavština Ljudevita Gaja (1809.–1872.), ključne ličnosti hrvatskog narodnog preporoda, otkupljena je 1893. godine od strane Kraljevske sveučilišne knjižnice.

Zbirku je popisao njegov najstariji sin Velimir Gaj te je 1875. u Zagrebu objavio katalog *Knjižnica Gajeva: ogled bibliografskih studija*.

Knjižnica je sadržavala oko 16.000 svezaka knjiga, više od 700 rukopisa te bogatu osobnu ostavštinu, uključujući približno 2.500 pisama.

ekslibris Velimira Gaja s godinom
na svakom primjerku iz Gajeve
knjižnice

Institutionum linguae Illyricae libri duo (1604.), prva hrvatska gramatika

Institutionum linguae Illyricae libri duo / authore Bartholomaeo Cassio

Autor	Bartol Kašić (15. 8. 1575.–28. 12. 1650.)
Suradnik	Luigi Zanetti
Impresum	Romae : apud Aloysium Zannettum, MDCIII [1604].
Mjesto izdavanja	Rim
Materijalni opis	3, 189 str. ; 8° (17 cm).
Izdanje	Editio prima.
Napomena	Na nasl. str. rukopisni eksibrisi: Coll. Ragusino Soc. Iesu i Velimir Gaj 1872.
Jezik	hrvatski • latinski
Način izrade datoteke	digitalizirana građa
Format	image/jpeg
Vrsta	knjige • stare knjige (1455.-1850.) TEXT
Zbirka	Zbirka rukopisa i starih knjiga NSK • Hrvatske gramatike • Europa čita = Reading Europe: European culture through the book • <u>Gajeva knjižnica</u>
Dostavio	Nacionalna i sveučilišna knjižnica (Zagreb)
Prava	Javno dobro
Pristup	Slobodan pristup
NSK-ID	000515645
NBN.HR	<u>NBN: urn:nbn:hr:238:470652</u>
Signatura	RIIC-8°-186

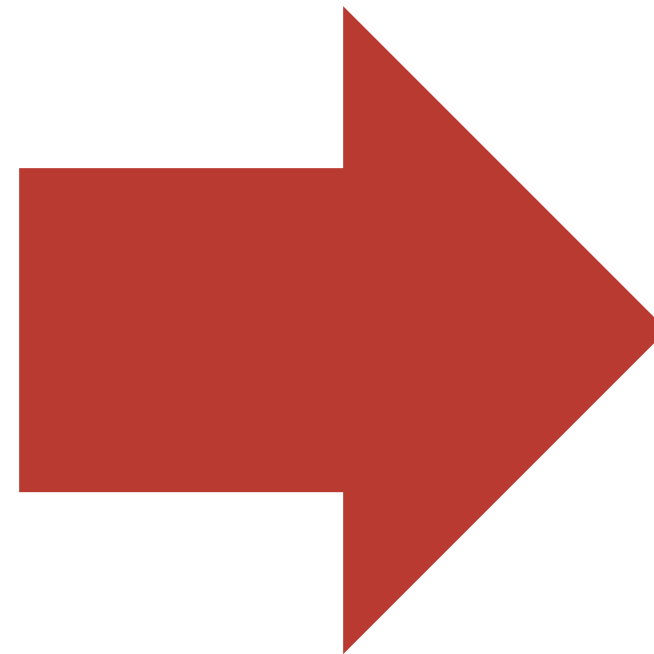

GAJEVA KNJIŽNICA

Postojeća digitalna zbirka

- provenijencijska rekonstrukcija
- ekslibrisi
- disperzirana građa
- katalog Velimira Gaja

Mogućnosti interpretativne rekonstrukcije

- podzbirke prema stručnom katalogu
- područja interesa
- preporodni kontekst
- intelektualna mreža

Katalog može postati alat interpretacije knjižnice.

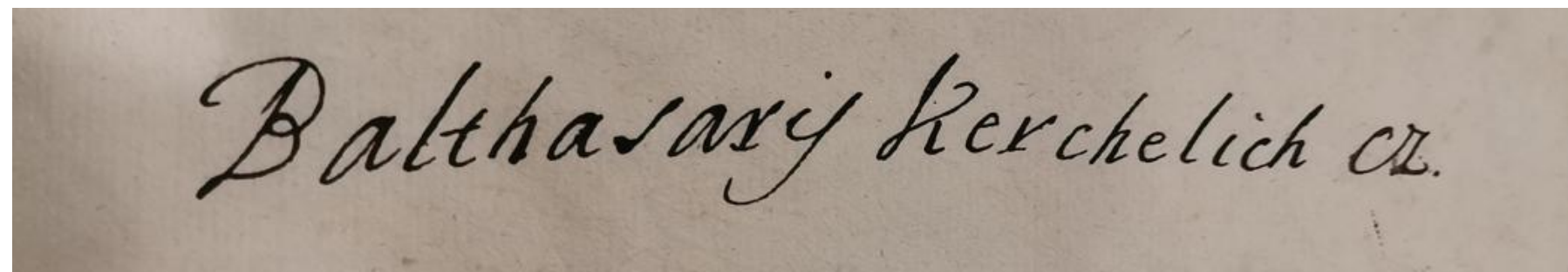

KNJIŽNICA BALTAZARA ADAMA KRČELIĆA

Baltazar Adam Krčelić (1715.–1778.) bio je hrvatski povjesničar, pravnik i intelektualac prosvjetiteljskog duha.

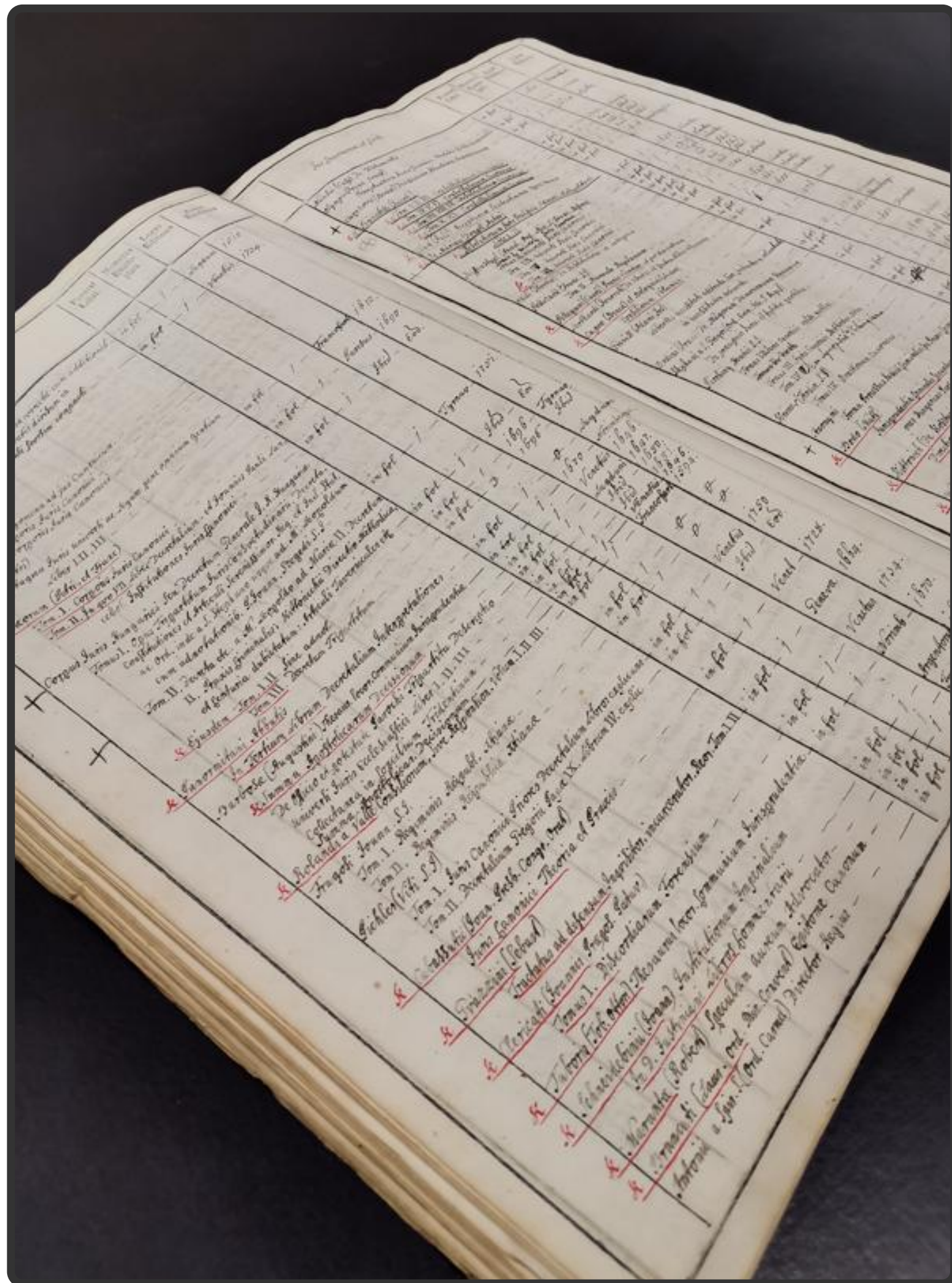
Godine 1777. darovao je svoju knjižnicu, koja je sadržavala 677 tiskanih djela i pedesetak rukopisa, novoosnovanoj Kraljevskoj akademiji znanosti u Zagrebu.

Vođen idejom prosvjetiteljstva, smatrao je da su knjige izvor znanja te da trebaju biti dostupne svima.

ekslibris Baltazara Adama Krčelića na
primjercima knjiga i rukopisa iz njegove
privatne knjižnice

KNJIŽNICA BALTAZARA ADAMA KRČELIĆA

Rukopis *Catalogus bibliothecae regiae Academiae Zagrabienensis* iz 18. stoljeća sadrži popise knjiga koje je Baltazar Adam Krčelić darovao Knjižnici, zatim knjiga koje su 1786. poslane peštanskom sjemeništu, onih što su ostale vlasništvo zagrebačke Akademije, te onih koje se imaju doznačiti Sveučilištu u Pešti.

rukopis *Catalogus bibliothecae regiae
Academiae Zagrabienensis* (18. stoljeće)
ZRSK NSK, sign. R 7824

MODELI RJEŠENJA

Interpretativni pristup digitalizaciji

podzbirke
interpretativni sloj
tematski portali
virtualne izložbe
storytelling
povezivanje provenijencije

Provenijencija kao alat rekonstrukcije

normativna kontrola

zbirka

digitalna zbirka

interpretacija

KNJIGA

[Calendarium Tyrnaviense, ad annum Christi, M.DC.LXXXVI.] : [Secundum post bissextilem. Ad meridianum tyrnaviensem, ad elevationem poli 48. graduum in usum Hungariae, et vicinarum provinciarum]

Rauch, Sebastian (tiskar); Gaj, Velimir (prijašnji vlasnik)

1685

Pojedinosti

[VRH STRANICE](#)[POŠALJITE NA](#)[POJEDINOSTI](#)[POVEZNICE](#)[GET IT](#)

Naslov

[Calendarium Tyrnaviense, ad annum Christi, M.DC.LXXXVI.] : [Secundum post bissextilem. Ad meridianum tyrnaviensem, ad elevationem poli 48. graduum in usum Hungariae, et vicinarum provinciarum]

Stvaratelj

[Rauch, Sebastian \(tiskar\)](#) >

[Gaj, Velimir \(prijašnji vlasnik\)](#) >

Predmet

[17. st](#) >

Povezani naslovi

Povezano s : [\[Calendarium Tyrnaviense. Ad annum Christi M.DC.LXXXVII.\]](#) >

Nakladnik

Monachij : typis Sebastiani Rauch

Datum izdavanja

1685

Format

[108] str. ; 8° (19 cm).

Izvor

Katalog knjižnice

Povijest vlasništva i čuvanja

Rukopisni ekslibris na prvom sačuvanom listu recto (sig. E): Velimir Gaj 1873.

Napomena o primjerku

Privezano uz: [\[Calendarium Tyrnaviense. Ad annum Christi M.DC.LXXXVII.\]](#) : [Tertium post Bissextilem. Ad meridianum Tyrnaviensem, et elevationem poli 48. Graduum in usum Hungariae et Vicinarum provinciarum] / [Opera Astrophili cuiusdam e Societ. Jesu in Universitate Tyrnaviensi supputatum]. [Tyrnaviae], [1687].

Nepotpuno: nedostaje prvih 18 listova

Poveznice

[Prikaz izvornog zapisa](#) >

primjer iz online kataloga NSK na sučelju Primo VE

KNJIGA

Historiarum Galliae ab excessu Henrici IV. libri XXIX. : Quibus rerum per Gallos tota Europa gestarum accurata narratio continentur

Gramond, Gabriel Barthelemy de (autor teksta); Ellinger, Johann Heinrich (nakladnik); Wittigau, Maria Katharina (tiskar); Krčelić, Baltazar Adam (prijasnji vlasnik)

Pojedinosti

VRH STRANICE

POŠALJITE NA

POJEDINOSTI

POVEZNICE

GET IT

Naslov

Historiarum Galliae ab excessu Henrici IV. libri XXIX. : Quibus rerum per Gallos tota Europa gestarum accurata narratio continentur

Stvaratelj

Gramond, Gabriel Barthelemy de (autor teksta) >
Ellinger, Johann Heinrich (nakladnik) >
Wittigau, Maria Katharina (tiskar) >
Krčelić, Baltazar Adam (prijasnji vlasnik) >

Predmet

17. st >

Nakladnik

Francofurti & Lipsiae : impensis Johannis Heinr. Ellingeri : typis viduae Johan. Wittigau

Datum izdavanja

M.DC.LXXIV. 1674

Opća napomena

Nasl. str. otisnuta crveno i crno

Format

[28], 798, 106 str. ; 16° (17 cm).

Izvor

Katalog knjižnice

Napomena o bibliografiji itd.

Kazalo

Povijest vlasništva i čuvanja

Rukopisni ekslibris na nasl. str.: Balth. Kerchelich

Format

[28], 798, 106 str. ; 16° (17 cm).

Izvor

Katalog knjižnice

Napomena o bibliografiji
itd.

Kazalo

Povijest vlasništva i
čuvanja

Rukopisni ekslibris na nasl. str.: Balth. Kerchelich

primjer iz online kataloga NSK na sučelju Primo

VF

■ DIGITALNA ARHITEKTURA MODELA

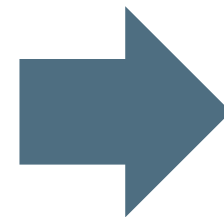
OD METAPODATAKA DO INTERPRETACIJE

BAZA PODATAKA (INDIGO/ALMA)

- metapodaci zapisa
- digitalni objekti
- strukturirane zbirke
- filteri i pretraživanje

FUNKCIJA:
pohrana i pristup

Zbirka	
Gajeva knjižnica	180
Zbirka rukopisa i starih knjiga NSK	133
Stare hrvatske novine	62
Zbirka zemljovida i atlasa NSK	42
Stare karte	32
i ... [23]	

INTERPRETATIVNI SLOJ (UNUTAR SUSTAVA)

- opis zbirke (prošireni)
- “Kako čitati ovu zbirku”
- tematske cjeline (kurirane)
- kontekst i provenijencija

FUNKCIJA:
kontekstualizacija

Kako čitati ovu zbirku?

Ovu zbirku možemo čitati kao intelektualni alat nacionalnog preporoda. Dominacija filološke i političke literature odražava Gajevu ulogu u standardizaciji jezika i oblikovanje kulturnog identiteta.

Jezik i
ideologija

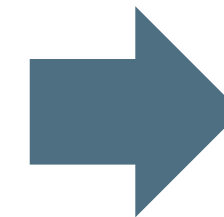
Politika i
preporod

Književnost

Europski
utjecaji

PREZENTACIJSKI SLOJ (IZVAN SUSTAVA/WEB)

- storytelling stranica zbirke
- vizualne cjeline (timeline, mape)
- narativne jedinice
- tematske priče

FUNKCIJA:
interpretacija i narativ

Knjižnica Ljudevita Gaja
odražava njegov
intelektualni profil i ulogu
u narodnom preporodu

ISTRAŽI
PRIČU

PRIMJERI DOBRE PRAKSE INTERPRETATIVNOG PRISTUPA DIGITALNOJ BAŠTINI

Zapliienjeno.

Metapodaci

Cjeloviti tekst

Pretraživanje

Svi cenzurirani naslovi

Bič (Zagreb)

Brana (Zagreb)

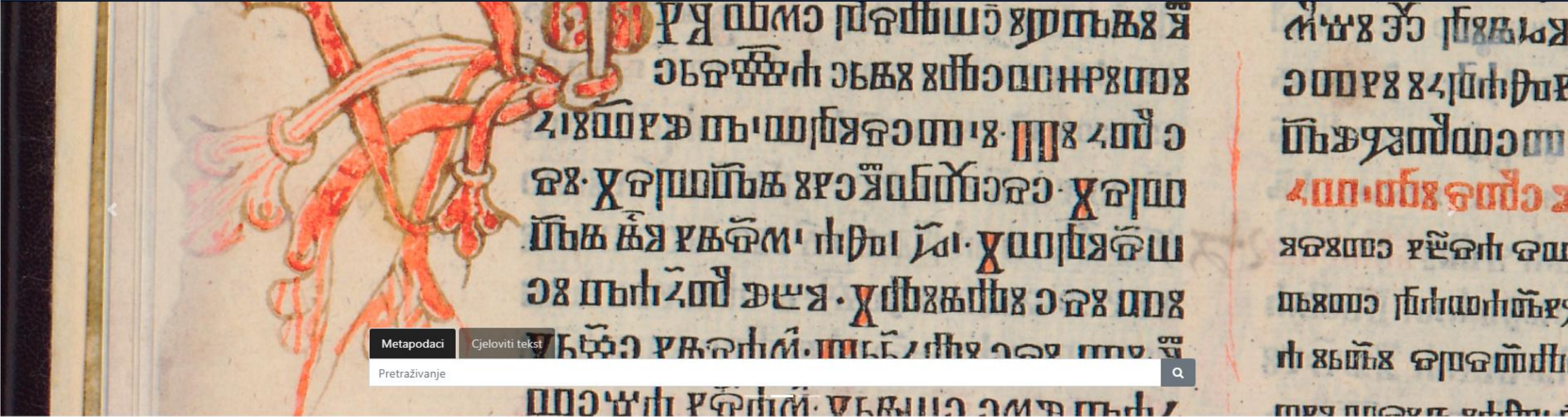
Hrvatski branik (Sremska Mitrovica)

Stršen

portal Pisati slobodno

Otkrijte svijet inkunabula - najstarijih tiskanih knjiga

Hrvatske inkunabule

Hrvatske alagoljične inkunabule

Hrvatske latinične inkunabule

Inkunabule u Hrvatskoj

DIGITALNA BAŠTINA

Kada zbirka postaje digitalna baština?

- kada odnosi postanu vidljivi
- kada postoji interpretacija
- kada zbirka dobije kontekst

Od repozitorija prema interpretaciji

- digitalizacija kao početak
- knjižničari kao kustosi digitalne baštine
- rekonstrukcija kulturnog pamćenja

Ne digitaliziraju se samo knjige, nego i odnosi među njima.

HVALA NA POZORNOSTI

Kristina Grgić, kgrgic@nsk.hr

Karolina Tumbas, ktumbas@nsk.hr

■ **15. FESTIVAL HRVATSKIH DIGITALIZACIJSKIH PROJEKATA**
14. i 15. svibnja 2026., Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

NACIONALNA
I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU